“Mijn veter ging in de trapper”

Vertellen, luisteren, tekenen en schrijven met nieuwkomers: hoe werkt een taalronde in een taalklas?

Taalrondes kunnen worden ingezet in alle groepen van het basisonderwijs. In dit artikel beschrijven Wietske Visser en Merlijn Wentzel hoe in nieuwkomersgroepen gewerkt wordt met de taalronde, een methodiek waarin vertellen en schrijven over eigen ervaringen centraal staat.

Wietske Visser is onderwijsadviseur en werkt als consulent Taalvorming bij Stichting Taalvorming.

Merlijn Wentzel is consulent bij de Stichting Taalvorming en werkt daarnaast als opleider in de trajecten Pedagogische Tact van Stichting NIVOZ.

“Kijk maar even mee,” zegt juf Elsa als ze met haar nieuwkomersgroep in de kring zit. “Ik heb wat dingen meegenomen die te maken hebben met water en nat worden.” Ze haalt een regenponcho tevoorschijn en trekt hem aan. Meteen roepen kinderen “dat ken ik” en “o ja, voor als je gaat fietsen”. Elsa laat ook een paraplu zien en daarna een flesje water. Ze vertelt en doet voor: “Vanmorgen zette ik dit flesje op mijn tafel en ging zitten werken. Toen viel het flesje om. Het water kwam op de tafel en op mijn kleren. Er zaten druppeltjes water op mijn trui, ik werd een beetje nat”. De kinderen luisteren en reageren met herkenning. Als Elsa vervolgens vraagt “Wie heeft dat ook weleens gehad?” schieten veel vingers de lucht in.

Praten over eigen ervaringen

De kinderen in de nieuwkomersgroep van Elsa zijn op weg om in te stromen in een reguliere klas in het basisonderwijs. Als ze genoeg Nederlandse taal tot hun beschikking hebben, maken ze de overstap. Taal leren is dan ook de belangrijkste opgave voor kinderen in een nieuwkomersgroep. Daarom krijgen zij intensief taalonderwijs. Taalrondes passen daar heel goed in. Dat praten over ‘iets van jezelf’, zoals een leerling het noemt, zorgt voor een grote innerlijke motivatie om te vertellen. Deze motivatie verlaagt de drempel tot spreken, juist voor kinderen die het Nederlands nog niet goed beheersen.

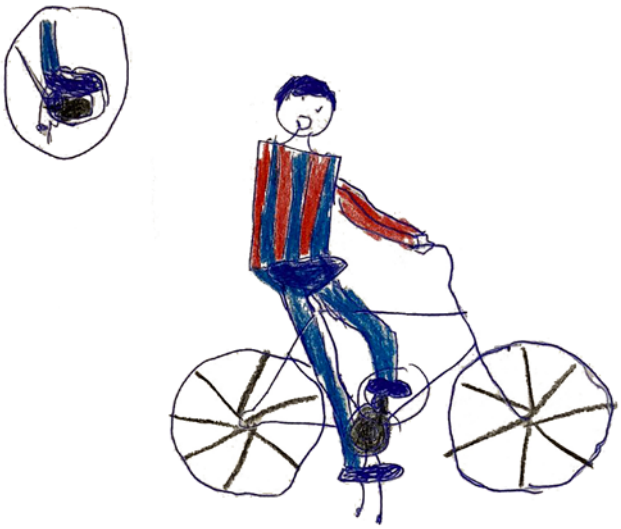

Ik was in de straat mijn veter ging in de trapper en ik ga lopen en kom mensen voor helpen

Woorden vinden voor de beelden in je hoofd

Als Elsa de ‘wie heeft dat ook’-vraag heeft gesteld neemt Djurick het woord. “Eén keer ik heb nat. Ik was spelen. Mensen was aan het werken met de water van iemand. Hij hebt de water uitgegaan en ik was net daaronder. Het water heeft helemaal mij aan gedaan. Het was heel koud.”

Yvonne Oomen (Taalschool Utrecht): “Er werd verrassend veel verteld tijdens de eerste taalronde, ook door kinderen die normaal niet zoveel zeggen. Ik denk dat dat komt door de betrokkenheid en de interesse in het onderwerp en omdat het eigen ervaringen zijn. Het verhaal schiet in hun hoofd, dat gaat vanzelf en dan moet het eruit.”

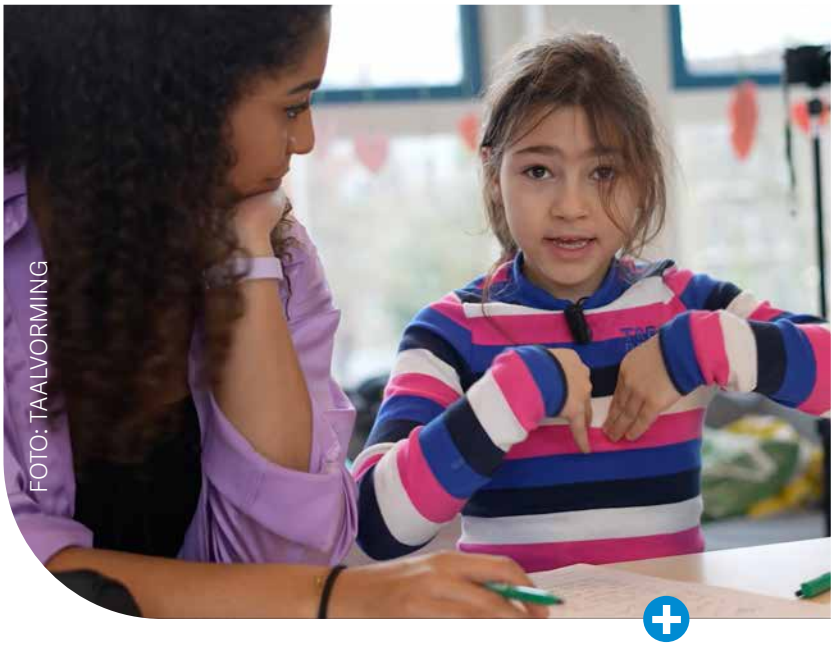

FOTO: TAALVORMING

Djurick vertelt over een duidelijk herkenbare ervaring: water dat ergens uit spat en over je heen komt. Als hij aan het vertellen is, is ook te merken dat hij zelf weer helemaal voor zich ziet hoe het ging. Dat beeld in zijn hoofd geeft steun bij het vertellen. Hij moet er alleen nog Nederlandse woorden bij zien te vinden.
We zien hier dat Djurick taal leert door taal te gebruiken. Door kinderen te laten vertellen over iets wat ze zelf hebben meegemaakt en daarmee taal te ontlokken, stimuleer je op een natuurlijke en impliciete manier de taalontwikkeling. De taalronde kan op die manier aanvullend zijn aan het andere taalonderwijs in nieuwkomersklassen, waarbij meer intentioneel wordt geleerd.

De eigen ervaring weer voor je zien, helpt bij het onder woorden brengen daarvan.

Esther Hoving (Taalschool Utrecht): "Ik zie een verschil tussen het actief zelf zoeken naar taal, wat de kinderen doen in de taalronde, en hoe ik werk met de methode: taal aanbieden en over de kinderen heen laten komen. Dat zijn echt verschillende processen. Het vult elkaar aan en het zelf zoeken omdat je je eigen verhaal wilt delen, doet iets met de motivatie en gretigheid."

Vertellen vóór schrijven, passief vóór actief

Een belangrijk kenmerk van de taalronde is dat vertellen voorafgaat aan schrijven. Mondeling kunnen kinderen zich vaak makkelijker uiten en 'juist taalgebruik' is dan minder van belang. Met losse woorden, gebaren en een uitspraak met een anderstalig accent erin kan een kind óók zijn ervaring overbrengen. Als de leerkracht het dan samenvat in correcte taal, is dat zowel voor het kind als voor de rest van de klas nuttig.
Kinderen kunnen meedoen op hun eigen niveau en eigen manier. Kinderen die bijvoorbeeld nog in een 'stille periode' zitten, zullen in de kring misschien niets zeggen. Maar vaak zien we dat ze wél een tekening maken binnen het onderwerp. Ze hebben dus wel degelijk iets van het gesprek meegekregen en konden daar een eigen ervaring aan koppelen.

De moedertaal mag meedoen

Het gebruik van de moedertaal of een gedeelde taal zoals het Engels kan helpen. In een taalronde mogen alle talen meedoen. In de kring kunnen kinderen voor elkaar vertalen. En bij het tweetalgesprek kunnen twee kinderen met dezelfde moedertaal hun verhaal in deze taal vertellen. Als het dan nog steeds lastig is elkaar te begrijpen, gebruiken we een vertaalapp om de Nederlandse woorden te vinden voor wat een kind vertelt of

Alle talen mogen meedoen. Voorbeelden van taaltekeningen en ervaringsverhalen in de moedertaal en met een vertaling naar het Nederlands

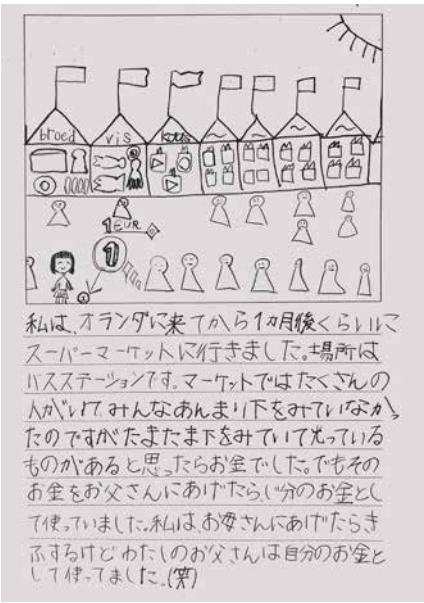

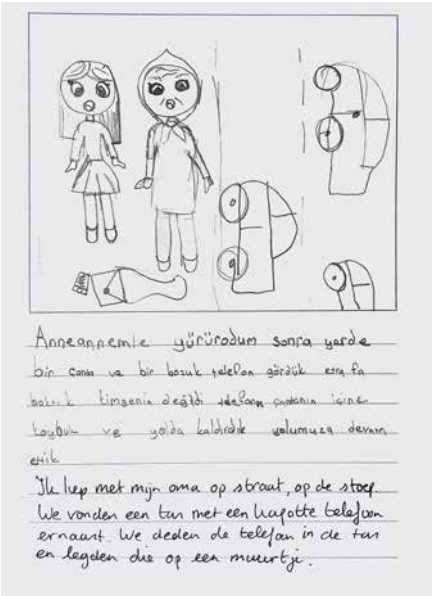

tekent. Soms laten we kinderen de tekst (eerst) in hun eigen taal opschrijven. Deze tekst kunnen we later vertalen, of we laten het zo. Kinderen vinden het vaak heel interessant om deze andere talen van klasgenoten te zien of te horen. Dat maakt de kinderen trots en geeft ze het gevoel dat hun taal er ook mag zijn. Als hun Nederlands beter wordt, gaan ze dit vanzelf meer gebruiken.

FOTO: TAALVORMING

Het juiste onderwerp

De eerste stappen in de taalronde zijn bedoeld om kinderen 'op verhaal te laten komen': om een eigen ervaring wakker te schudden in hun hoofd. Want als je een ervaring in je hoofd hebt, wordt het makkelijker om daarover te vertellen, tekenen en schrijven.

Het is dus belangrijk om een onderwerp te kiezen dat dicht bij de belevingswereld van de kinderen ligt. Ze moeten er allemaal ervaring mee (kunnen) hebben. Voorbeelden zijn: 'een keer dat je pijn had' of 'een keer dat je iets geleerd hebt'.

Bij nieuwkomers is het daarnaast goed om een concreet onderwerp te kiezen. Zoals 'wat je doet als het regent' of 'wat je doet in de keuken'. Bij de introductie van zo'n onderwerp kun je voorwerpen gebruiken. Kinderen kunnen daarnaar wijzen, of handelingen voordoen, dat geeft houvast bij het vertellen. Dit laatste kan ook helpen om precies die woorden te vinden die passen bij wat je bedoelt. Als je vertelt over hoe je je moeder helpt in de keuken en dat jij iets met de wortel doet, bedoel je dan snijden, of hakken, of raspen, of schrappen...? Door de beweging voor te doen, kom je samen tot de juiste woorden.

Basisopbouw van een taalronde

Een taalronde bestaat uit de volgende basiswerkvormen:

1. Een snelle ronde. Je stelt een eenvoudige vraag, die makkelijk en kort te beantwoorden is. Bijvoorbeeld 'één ding dat je ziet als je uit je raam kijkt'. Elk kind komt aan de beurt om te antwoorden.
2. De introductie. Door iets mee te nemen (een voorwerp, een foto, een stukje tekst), aangevuld met een eigen ervaring van de leerkracht, maak je duidelijk wat het onderwerp van de taalronde is.
3. De kris-kras-ronde of vertelronde. De leerkracht noemt verschillende mogelijke ervaringen bij het hoofdonderwerp en stimuleert vertellen ("wie heeft dat ook?"). Verschillende kinderen in de kring delen hun ervaringen.
4. Lijstje maken. Kinderen tekenen een aantal momenten van zichzelf die ze nog weten, die passen bij onderwerp. Hieruit kiezen ze er later één om over te vertellen.
5. Tweetalgesprek. Elk kind vertelt aan het kind naast zich over de ervaring die hij gekozen heeft uit het lijstje. De ander luistert en probeert het 'voor zich te zien'.
6. Schrijven en/of tekenen. De kinderen schrijven op wat ze net verteld hebben. Ze maken ook een 'taaltekening' waarin het moment te zien is. Kinderen die nog niet kunnen schrijven maken alleen de tekening. De leerkracht schrijft hun verhaal erbij.
7. Voorlezen. De teksten van de kinderen worden voorgelezen.

De kinderen krijgen tijdens de taalronde veel kansen om hun taal te oefenen en te ontwikkelen. Dit kan, aanvullend op het scala aan taalactiviteiten en taalonderwijs dat in een nieuwkomersklas wordt aangeboden, een belangrijke bijdrage leveren aan het opbouwen van voldoende zelfvertrouwen om door te stromen naar een klas waar volop Nederlands wordt gesproken.

Meer informatie: handleiding en filmmateriaal

Stichting Taalvorming heeft in samenwerking met LOWAN een handleiding gemaakt voor werken met taalrondes in nieuwkomersklassen. Deze handleiding is te downloaden via de sites van LOWAN en van Taalvorming.

Op de site van LOWAN zijn ook een aantal fragmenten te bekijken van een taalronde van Elsa, leerkracht in een nieuwkomersklas.